

امکان‌سنجی استناد به تئوری تعدیل در حقوق ایران به عنوان راهکاری در تعذر قراردادی - روش‌نعلی شکاری، سید مصطفی میلانی
حمایت کیفری از حقوق نسل‌های آینده در اسناد بین‌المللی - عادل ساریخانی، مصطفی کرمی پور
تحلیل حق نظارت مردم بر حکومت از دیدگاه علی (علیه السلام) با نگاهی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - ابراهیم موسی زاده،
محمد صالحی

تاملاتی در تشریح قسامه با توجه به علوم جرم‌یابی - محمدعلی حاجی ده‌آبادی، روح‌الله شمشیری
بازخوانش تعاملات (برخی گروه‌های مذهبی و بازیگران نظام بین‌الملل) حوزه تروریسم به عنوان وسیله دستیابی به منافع ملی با
تاکید بر مسئولیت‌های حقوقی در کشورهای اسلامی - سید محمدرضا موسوی فرد، حمیدرضا نوروزیان، عارفه کردی نسب،
نفیسه طوسی، آیدا قاسم زاده

اصل منع اعاده پناهندگان از منظر اسناد حقوق بشری با تأکید بر پناه‌جویان زیست‌محیطی - مهناز خرسندی، عسکر جلالیان
خطرات اولویت یافتن مسائل مادی در مشاغل حقوقی - محمد ستایش‌پور، مریم فرجی ترک
احکام و آثار اذن در نظام حقوقی ایران و فرانسه - حسن نجارها
مقایسه رکن مادی جرم کلاهبرداری رایانه‌ای با سنتی - علی پایدارفرد، جواد نادری عوج بغزی، احمدرضا امتحانی
مبانی نظری حاکم بر کنترل تسلیحات نظامی با تأکید بر مواضع متعارض سازمان ملل متحد و سازمان تجارت جهانی در خصوص تجارت
تسلیحات نظامی متعارف - پوریا ابراهیم زاده، سمیه رحمانیان

کودک و کودکی از منظر فلسفه و ادبیات - مریم شعبان
اعتبار امر مختوم در دعاوی مدنی و کیفری - امیر محمدی، محمدمهدی حیدری، سهیلا مرادی قلعه
جایگاه شعب تخصصی کوزوو در نظام عدالت کیفری جهانی - مصطفی فضائلی، آرش ملک
جرم‌انگاری اظهار خلاف واقع مطلع در حقوق ایران - سعید اسدزاده، فاطمه احدی، مجتبی کنجوری
اقدامات شرکت‌های خارجی بابت استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی در دفاع مقدس از منظر حقوق مسئولیت بین‌المللی -
محمد ستایش‌پور، پرینان شفانی

مروری جامعه‌شناختی و جرم‌شناختی نسبت به پدیده روسپیگری در نظام بین‌الملل و ایران با تأکید بر آموزه‌های جرم‌شناسی
اسلامی - سید محمدرضا موسوی فرد، اسد اخضری فرد، علی مردان احمدی
تعامل پلیس با نهادهای پیشگیری از جرم - مینا مومنی، سید مهدی احمدی موسوی
حقوق کودکان مهاجر در اسناد ملی و بین‌المللی - رضا خواجه نورالدینی، سیده پریسا میرابی
صلاحیت واقعی قوانین کیفری از منظر حقوق اسلام - مصطفی کرمی پور، مونا رجب زاده باغی
بررسی تغییر از جرائم خیابانی به جرائم سایبری در آغاز همه‌گیری کووید-۱۹ - رویکردی به نظریه فعالیت‌های روزانه - مریم کمائی
جایگاه مأمورین امنیتی انگلستان در کشف جرایم - زهرا وهبی، آرش رزمی

استقلال قضات در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران در پرتو آموزه‌های دین‌مبین اسلام - محمد ستایش‌پور، فاطمه زهرا آسیان
شرایط قانونی و ابعاد حقوقی و کیفری مالکیت فکری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران - سمیه زیلابی، صادق فتیلی، ابراهیم مقدم
امکان‌سنجی تحقق ایده جرم‌انگاری (جرم مسئولیت مدنی مدیران) از تئوری تا عمل بر اساس رویکردهای مدل مسئولیت کیفری
قانون اقدام راهبردی لغو تحریم‌ها - سید محمدرضا موسوی فرد، حمیدرضا نوروزیان، نفیسه دهرویه، محمدرسول انصاری نیا،
ندا حقیقی

ارزیابی فقهی-حقوقی تعدد واقعی در حدود، قصاص و دیات - علی محمدی جورکویه، احمدرضا امتحانی، جواد نادری عوج بغزی
جایگاه و نقش مردم در استقرار و استمرار نظام امت و امامت در پرتو آراء شهید بهشتی - محمدصادق داریوند
میانجیگری، نظام عدالت مشارکتی، نسل سوم نظام عدالت کیفری و حقوق اطراف دعوا - صادق فتیلی، محمد فتیلی، ابراهیم مقدم

Legal Conditions and Legal and Criminal Dimensions of Intellectual Property in the Legal System of the Islamic Republic of Iran

شرایط قانونی و ابعاد حقوقی و کیفری مالکیت فکری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران

Somayeh Zilabi

Master of private law, lecturer at Ahvaz Scientific and Applied University, Ahvaz, Iran (Corresponding Author)

سمیه زیلابی
کارشناس ارشد دکتری حقوق خصوصی، مدرس دانشگاه علمی و کاربردی اهواز، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)
somayehzilabi@gmail.com

Sadegh Fetili

PhD student in Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Semnan Branch, Semnan, Iran

صادق فتیلی
دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، مدرس دانشگاه علمی و کاربردی اهواز، اهواز، ایران

Ebrahim Moghaddam

PhD Student in Criminal Law and Criminology, Lecturer at Ahvaz University of Science and Technology, Ahvaz, Iran

ابراهیم مقدم
دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، مدرس دانشگاه علمی و کاربردی اهواز، اهواز، ایران
Moghdam2014@gmail.com

Abstract

Intellectual property is a new concept that supports intellectual activities and products in commercial, scientific, literary and artistic fields and includes two parts: industrial property and literary and artistic property. From the distant past until now, many inventions and ideas have been created and their creators have always looked for ways to support hackers in order to prevent their works from being stolen, and sometimes some innovators and inventors have given up announcing them and kept them secret in order to prevent their works from being stolen. In their internal laws, they made a change in the formulation of new laws in this regard, and after that, at the global level, governments concluded international treaties and agreements, and this need was so obvious that the World Intellectual Property Organization was formed and protective laws in this context was established to support the rights of inventors and innovators. In today's world, the achievement of new technologies and knowledge-based economy is considered one of the indicators of the development and progress of nations, and to create motivation among researchers and inventors and research and development units, one of the useful solutions is to create a support system in the form of inventions and the country, by creating exclusive rights for inventions and innovations, tries to make the costs of research and development units come back to the owner of the idea. This picture has been written analytically and descriptively in order to achieve the desired result.

Keywords: Legal Conditions, Legal Dimensions, Intellectual Property, Criminal Law.

چکیده

مالکیت فکری مفهوم نوینی است که از فعالیت‌ها و محصولات فکری در زمینه‌های تجاری، علمی، ادبی و هنری حمایت می‌کند و شامل دو بخش مالکیت صنعتی و مالکیت ادبی و هنری است. از گذشته‌های بسیار دور تاکنون اختراعات و ایده‌های بسیاری خلق شده‌اند و خالقان آن‌ها برای آن که آثارشان به سرقت نرود همیشه به دنبال راهکارهای حمایتی بوده‌اند و گاهی بعضی از مبتکرین و مخترعین برای آن که آثارشان به سرقت نرود از اعلام آن‌ها صرف‌نظر کرده و مخفی نگه داشته بودند. به همین دلیل در ابتدا دولت‌ها در قوانین داخلی خویش دست به تحولی در تدوین قوانین جدید در این باب زدند و بعد از آن در سطح جهانی دولت‌ها معاهدات و توافق‌های بین‌المللی را منعقد نمودند و این نیاز آنچنان آشکار بود که سازمان جهانی مالکیت فکری شکل گرفت و قوانینی حمایتی در این زمینه وضع نمود تا از حقوق مخترعین و مبتکرین حمایت نماید. در دنیای امروز دستیابی به تکنولوژی‌های نو و اقتصاد دانش بنیان یکی از شاخص‌های توسعه و پیشرفت ملل محسوب می‌شود و برای ایجاد انگیزه در بین محققین و مخترعین و واحدهای تحقیق و توسعه، یکی از راهکارهای مفید، ایجاد نظام حمایتی در قالب اختراعات است و کشور با ایجاد حق انحصاری برای اختراعات و نوآوری‌ها سعی می‌کند تا هزینه‌های تحقیق و توسعه دوباره عاید صاحب فکر شود. این نگاره به صورت تحلیلی و توصیفی به رشته تحریر در آمده، باشد تا مورد نظر واقع شود.
واژگان کلیدی: شرایط قانونی، ابعاد حقوقی، مالکیت فکری، حقوق کیفری.

ارجاع:
زیلابی، سمیه؛ فتیلی، صادق؛ مقدم، ابراهیم؛ (۱۴۰۱)، شرایط قانونی و ابعاد حقوقی و کیفری مالکیت فکری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، تمدن حقوقی، شماره ۱۲.
<p>Copyrights: Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.</p>

مقدمه

بشر از بدو تولد به دنبال کسب تجربه بوده و علم او از تجاربی به دست می‌آید که در جریان زندگی از آن‌ها زندگی خود را آسان‌تر و سیر تحولی خود را هموارتر می‌نمود، معرف است که تجربه پدر علم است، علم برآیند تجربه ثبت شده در ذهن و به کار برسته شده در عمل است. با این حال بشر متفکر مسیر علم را با تجربه در آمیخته و در یک مسیر موازی حرکت می‌کرده است. با گذر زمان توسعه از راه تجربه برای بشر بیشتر هزینه بر می‌شد، بنابراین علم را بر تجربه ترجیح و علوم تجربی را گسترش داده، علوم تجربی که بیشتر به علوم آزمایشگاه و آزمون و خطا معرف شد، گسترش فراوانی گرفت و به صورت یک الزام و رویه در آمد، با این حال بعد از انقلاب صنعتی و اوج توسعه علوم در عصر خود بود، اکتشافات و اختراعات هم به سیاق آن پیش رفت، اما از آن جایی که رسیدن به موضوع مورد پژوهش برای پژوهشگران هزینه مادی و معنوی در پی داشت و با سرقت پژوهش‌های به دست آمده، تمام تلاش‌های مادی نیز بر باد می‌رفت، بحث ثبت اختراع مسیر قانونی به خود گرفت و باعث ایجاد موانع حقوقی و قوانین مدنی و کیفری شد که در عالم علم به ثبت اختراع و انحصار حق اختراع معرف شد.

اختراع حق انحصاری است که به مخترع آن در قبال خلق و ایجاد محصول با فرایند صنعتی که دارای وصف جدید بودن، گام ابتکاری و کاربرد صنعتی است از طرف دولت و قوه حاکمه اعطاء می‌شود؛ اختراع راه‌حلی جدید و نوآورانه برای حل مشکلات فنی، علمی و... در جامعه است. این راه‌حل ممکن

است به ایجاد وسیله، محصول، دارو، فرایند صنعتی، علمی، آموزشی و... کاملاً جدید مربوط باشد؛ یا فقط ممکن است بهبود جزئی محصول یا فرایند شناخته شده‌ای باشد.

از این رو برای روشن تر شدن مباحث مربوط به مالکیت فکری، قوانین و مقررات حمایتی در راستای ایجاد، حفظ و تولید و توزیع آن لازم است. در ابتدا تاریخچه چگونگی پیدایش مالکیت فکری و مفاهیمی از جمله مالکیت فکری، ثبت اختراع، قوانین و مقررات حمایتی از اختراعات و... در ادامه بیان می‌گردد. بنابراین حمایت دولت‌ها در معنای عام آن در واقع حمایت از توسعه یافتی و ایجاد تحول در نظام سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خواهد شد و برای کشورها ایجاد جایگاه بین‌المللی خواهد نمود. این مقاله با کنکاش در موضوعاتی مانند مالکیت فکری، مالکیت مادی و معنوی، گسترش حقوق و انحصار و ثبت اختراع و ابعاد حقوقی و کیفری آن، خواهد پرداخت. باشد تا مورد قبول و گامی هر چند کوچک در توسعه علمی بردارد.

۱- تاریخچه

اولین قانون که به منظور حمایت از مالکیت فکری وضع شد، قانون ثبت اختراعات فرانسه در سال ۱۷۴۴ میلادی بود. طی این قانون برخی امتیازها برای مؤلفین به رسمیت شناخته شد و بعدها قوانین مربوط به حق نمایش و حق نشر و تکثیر آثار، جزء نخستین قوانین مالکیت ادبی و هنری فرانسه به شمار می‌روند که به قانون شاپلیه معروف بود و در سال ۱۹۷۱ به تصویب رسید. در سال ۱۸۷۳ میلادی نمایشگاه بین‌المللی اختراعات در وین برگزار شد اما عده‌ای از مبتکران بیم آن را داشتند که ایده شان مورد سرقت قرار گیرد. پس از شرکت در آن نمایشگاه خودداری کردند اجلاس پاریس در سال ۱۸۸۳ برای حل این مشکل و برای حمایت از مالکان صنعتی تشکیل شد و دستاورد آن انعقاد اولین معاهده بین‌المللی‌ای بود که به موجب آن افراد یک کشور می‌توانستند از مصونیت تراوش‌های فکری و خلاقیت‌های خود در سایر کشورها در برابر سوءاستفاده احتمالی افراد سودجو مطمئن باشند.

با تقویت اهمیت مالکیت معنوی سازمان ملل متحد اقدام به تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی نمود. این سازمان یک نهاد بین‌المللی برای ارائه خدمت سیاست‌گذار توسعه اطلاعات و همکاری در مورد مالکیت معنوی است. این سازمان یکصد و نود و یک عضو دارد و هدف اصلی آن رهبری یک سیستم مؤثر و متوازن بین‌المللی در راستای توسعه خلاقیت و نوآوری است که کل جامعه بین‌المللی را منتفع خواهد کرد. هدف تشویق و توسعه همکاری بین‌المللی در زمینه خلق آثار کاربری و حمایت از ایده‌ها و

آثار فکری افراد در جهت بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بشریت است. فعالیت سازمان جهانی مالکیت معنوی^۱ در زمینه معاهده‌های بین‌المللی به ۳ دسته تقسیم می‌شود. معاهده همکاری ثبت اختراع^۲، معاهده مادرید و پروتکل مربوط به ثبت بین‌المللی علامت تجاری و قرارداد هگ برای حمایت از طراحی صنعتی. سازمان جهانی مالکیت معنوی علاوه بر تشویق کشورهای در حال توسعه برای ثبت نام و عضویت در این عهدنامه در زمینه میانجیگری برای حل مناقشات بین‌المللی نیز عمل کرده است و لازم به ذکر است کشور ایران از سال ۲۰۰۲ میلادی به سازمان جهانی مالکیت معنوی پیوست و در ۲۰۱۳ به عضویت IPC درآمد. IPC یک نظام طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات براساس گروه فناوری است و اطلاعات مربوط به ابداعات و اختراعات را به ساختارهایی قابل مدیریت تبدیل نموده است.

۲- باتک ایده (حقوق معنوی-مالکیت فکری)

هدف از گردآوری مطالب فوق، حمایت از مالکیت فکری و معنوی اشخاص حقیقی و حقوقی است و برای رسیدن به این هدف لازم است در ابتدا بیان نماییم که تنها اختراعات قابل ثبت از حمایت قانونی برخوردار خواهند بود؛ شرط ثبت یک اختراع علاوه بر جدید بودن، ابتکاری، مؤثر و کاربرد صنعتی داشتن باید شرایط لازم قانونی را هم داشته باشد؛ که در اکثر قوانین ملی یا منطقه‌ای، اختراعات در همه حوزه‌های صنعتی در صورت احراز شرایط لازم در تکنولوژی قابل ثبت است مگر در مواردی که قانون صراحتاً استثناء نموده باشد، یعنی قانون‌گذار به جای ذکر موارد قابل ثبت موارد منفی که قابلیت ثبت را ندارند مشخص کرده است که در ماده ۴ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶ استثنائات را برای ثبت یک اختراع بیان نموده است.

فن یا صنعت قبلی عبارت است از هر چیزی که در نقطه‌ای از جهان از طریق انتشار کتبی یا شفاهی یا از طریق استفاده علمی و یا هر طریق دیگر، قبل از تقاضا و یا در موارد حق تقدم ناشی از اظهارنامه ثبت اختراع افشاء شده باشد. در صورتی که افشاء اختراع ظرف مدت شش ماه قبل از تاریخ تقاضا یا در موارد مقتضی قبل از تاریخ حق تقدم اختراع صورت گرفته باشد مانع ثبت نخواهد بود؛ همچنین اختراعاتی که بهره‌برداری از آن‌ها خلاف موازین شرعی یا نظم عمومی و اخلاق حسنه باشد.

1- WIPO

2- Patent cooperation Treaty -PCT

۳- مالکیت فکری

حق مالکیت معنوی (فکری)^۲ یکی از مصداق‌های حقوق شهروندی است به این علت که زائیده اندیشه و هنر انسان است و در عصر جدید اهمیت زیادی پیدا کرده است، مالکیت معنوی (فکری) به حقوقی گفته می‌شود که به صاحبان آن حق بهره‌بری از فعالیت‌های فکری و ابتکاری انسان را می‌دهد و ارزش اقتصادی و قابلیت دادوستد دارد ولی موضوع آن شیء معین مادی نیست. حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی یا هنری یا مالکیت ادبی و هنری معروف به حق مؤلف یا حق تکثیر و حق اختراع، از جمله حقوق معنوی هستند همچنین حقوقی مانند حق سرفعلی، حق تاجران و صنعتگران برای ثبت نام تجاری، علائم تجاری و صنعتی و اسرار تجاری نیز در این دسته از حقوق جای دارند (فهیمی، ۱۳۷۸، ۷۹).

مالک یک اختراع می‌تواند حق مالکیت خود را نسبت به ایده خویش مانند سایر حقوق مربوط به مالکیت فکری، به صورت کلی یا جزئی به سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار نماید که این انتقال در دو حالت امکان‌پذیر است؛ حالت اول مالک اختراع قبل از ثبت اختراع و پس از تسلیم اظهارنامه اختراع به اداره ثبت اختراع، تصمیم به انتقال آن می‌نماید در این حالت مالک باید در ابتدا قبل از تنظیم سند رسمی به یکی از دفاتر اسناد رسمی رفته و دفترخانه نسبت به آخرین وضعیت اظهارنامه مورد نظر از لحاظ تمدید، تغییر، انتقال و صدور اجازه بهره‌برداری از اداره ثبت اختراع استعلام و کسب نظر نماید؛ پس از تنظیم درخواست کتبی واگذاری توسط مالک اختراع و پرداخت هزینه‌های ثبت و دریافت استعلام لازم دفترخانه سند تنظیمی را به مرجع ثبت ارسال نموده و مرجع ثبت انتقال مورد نظر را ثبت کرده اما نیازی به آگهی در روزنامه رسمی برای تغییر اظهارنامه مالکیت نیست؛ حالت دیگر در انتقال حق مالکیت ناشی از اختراع ثبت شده است که در این وضعیت علاوه بر مراحل ذکر شده برای انتقال حق مالکیت اظهارنامه اختراع متقاضی باید با تسلیم درخواست کتبی برای ثبت انتقال اختراع در مرجع ثبت مدارکی از جمله اصل گواهی‌نامه اختراع، مدرک قانونی که دلالت به انتقال نماید، مدارک نمایندگی قانونی در صورت وجود و رسید مربوط به پرداخت هزینه‌ها (حق الثبت انتقال قراردادی) را نیز به مرجع ثبت تسلیم نماید.

۴- مالکیت فکری یا حقوق فکری

به کارگیری واژه مالکیت معنوی مناسب‌تر است یا حقوق فکری و یا آن که این دو واژه تفاوتی دارند یا

خیر قابل توجه است. حقوق معنوی مانند حق سرقتی، منشأ فکر و اندیشه شخص نیست بلکه فقط به دلیل این که وجود مادی ندارد در قلمرو حقوق معنوی قرار گرفته است. از دیدگاه برخی از حقوقدانان واژه مناسب برای ایده‌هایی که از فکر و اندیشه خلاق انسان به وجود آمده‌اند به کارگیری واژه مالکیت مناسب‌تر است. همچنین این موضوع قابل اشاره است که حق دفاع از اثر برای نویسنده و یا دفاع از ایده برای یک مخترع باقی می‌ماند و قابلیت نقل و انتقال به غیر را ندارد برخلاف سایر حقوق مالی یک پدیده، بر این اساس می‌توان نسبت به واژه مالکیت در نام این حقوق، چنین ایرادی را وارد نمود که حقوق مربوط به پدیده‌های موضوع مالکیت فکری هر چند به مالکیت شباهت دارند ولی اوصاف مالکیت را ندارند، به نظر نگارنده نیز واژه مالکیت بنا به تعریف مالکیت که عبارت است از رابطه بین شخص (مالک) و مال به وجود آمده و قانون آن را معتبر شناخته و به مالک حق می‌دهد که از مال خود استفاده نماید و بهره‌بردار و کسی هم نمی‌تواند از آن جلوگیری کند. پس مالکیت حقی مطلق، انحصاری، دائمی است و مالکیت می‌تواند راجع به یک عین و یا منافع آن به وجود بیاید درحالی که در حقوق معنوی اوصاف فوق‌الذکر مالکیت به طور مطلق وجود ندارد بنابراین واژه مالکیت برای یک ایده مناسب نیست بلکه واژه حقوق فکری به طور کامل‌تری می‌تواند آن را در بر بگیرد (نوروزی، ۱۳۸۱، ۱۳۳).

۵- حقوق مالی بر مالکیت معنوی

موضوع مالکیت معنوی اثری فکری است که از ذهن انسان خلق می‌شود و زاده خلاقیت ذهنی بشر است نه یک پدیده معنی مادی و ماهیتی مرکب از حقوق مالی و حقوق غیرمالی دارد. مربوط به شخصیت انسان است. این ماهیت ترکیبی، در زمانی که نویسنده‌ای حق انتشار اثر خود را به ناشر واگذار می‌کند نمایان می‌گردد. حق انتشار یک اثر حقی مادی و قابل بهره‌برداری مالی است. پس از آن جایی که این حق مالی است قابلیت نقل و انتقال، واگذاری، خرید و فروش را مانند سایر حقوق مالی دیگر دارد. اما مالکیت معنوی علاوه بر این حق مادی یک حق اخلاقی نیز دارد که قابلیت نقل و انتقال ندارد، حق شخصی نویسنده برای دفاع از اثر و تجدیدنظر در آن باقی می‌ماند. پر واضح است که حقوق ناشی از مالکیت فکری مطابق قانون قابل انتقال و واگذاری به غیر می‌باشد.

حقوق مالکیت فکری را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد مالکیت معنوی و مالکیت مادی. مالکیت معنوی صرفاً جنبه اعتباری و معنوی دارد و به مالک امکاناتی برای حفاظت از مالکیت خود می‌دهد مثلاً نویسنده یک کتاب به جزء آن که نامش به‌عنوان پدیدآورنده اثر برده شود می‌تواند اجازه انتشار آن را نیز

بدهد یا مانع از نشر اثر شود. در مقابل، مالکیت مادی شامل اعطای بهره‌برداری مالی و منافع تجاری، حاصل از مالکیت فکری است و در نتیجه اعطای درآمدهای حاصل به مالک اعم از شخص حقیقی یا حقوقی می‌باشد. مالکیت معنوی برخلاف مالکیت مادی قابلیت واگذاری ندارد مثلاً کارمند بخش حقیقی و توسعه یک شرکت تجاری در زمان تحقیقات خویش اگر به یک اختراعی دست یابد به‌عنوان مالک معنوی آن اختراع شناخته می‌شود اما مالک مادی آن اختراع همان شرکتی تجاری است که در آن جا کارمند تحقیقات خویش را انجام داده است.

۶- حق اختراع

حقی انحصاری است که برای صاحب یک اختراع در نظر گرفته می‌شود و منظور از اختراع در این جا هر محصول یا فرایندی است که راهی برای انجام کاری با راه‌حلی جدید برای یک مسئله باشد. اختراع لزوماً نباید خیلی برجسته و یا دارای ارزش علمی خیلی بالایی باشد، پس می‌توان گفت حق اختراع سندی است که از سوی یک دفتر دولتی یا نهاد بین‌المللی صادر می‌شود، در این سند مشخصات اختراع شرح داده می‌شود و به غیر از موارد خاص این سند حق قانونی برای به کارگیری اختراع ثبت شده (اعم از تولید، فروش و استفاده از واردات آن) تنها با مجوز از سوی صاحب حق اختراع را خواهد داشت از این جهت حق انحصاری است.

مفهوم انحصاری بودن حق اختراع در این است که نمی‌تواند به صورت تجاری، ساخته، توزیع و فروخته شود و بدون رضایت صاحب حق اختراع مورد استفاده قرار گیرد، اختراع به معنی ارائه راه‌حل در ارتباط با تکنولوژی است پس یک محصول یا یک فرایند می‌تواند باشد این حق انحصاری برای مدت محدود به دارنده آن داده می‌شود، درست است که حق استفاده از حق اختراع انحصاری است اما در دست داشتن سند اختراع به تنهایی برای تولید، فروش یا استفاده از محصول کافی نیست و نیاز به مجوزهای لازم از دولت دارد (فهیمی، ۱۳۷۸، ۷۹).

۷- گسترده حق انحصاری مالک یک ایده

مالک ایده نسبت به اختراع خود حق انحصاری دارد و این حق حمایت قانون است لکن طبق ماده ۱۷ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶ دولت یا شخص مجاز از طرف آن می‌تواند از اختراع بهره‌برداری نماید. لازم به ذکر است در این وضعیت حق بهره‌برداری از اختراع تنها

محدود به منظوری خواهد بود که در مجوز آمده مشروط به پرداخت مبلغ مناسب به مالک مذکور با در نظر گرفتن ارزش اقتصادی، مورد اجازه می‌باشد.

باید به این موضوع نیز دقت کرد که طبق بند «ه»^۴ ماده ۱۷ قانون مذکور درخواست اجازه بهره‌برداری از کمیسیون باید همراه دلیل و سند می‌باشد که به موجب آن ثابت شود دستگاه دولتی یا شخصی مجاز از مالک اختراع درخواست بهره‌برداری نموده ولی موفق به کسب اجازه نگردیده. رعایت مراتب این بند در صورت فوریت ناشی از مصالح ملی یا موارد حصول شرایط قهریه در کشور کلاً به تشخیص کمیسیون لازم نخواهد بود مشروط بر آن که مالک اختراع در این قبیل موارد در اولین فرصت ممکن از تصمیم کمیسیون مطلع گردد و نباید این موضوع را نادیده گرفت که پروانه بهره‌برداری بدون موافقت مالک توسط سازمان دولتی یا اشخاص ناشی که توسط کمیسیون تعیین می‌شوند تنها برای عرضه در بازار ایران است.

لازم به توضیح است که حق انحصاری مالکیت یک اختراع برای مالک آن اختراع از بابت این که اختراع به نام وی ثبت شود بدون قید و شرط متعلق به خالق ایده است و آنچه در ماده واحده مذکور آمده حق بهره‌برداری از یک اختراع است که با توجه به شرایط خاص و مطابق مقررات قانونی ممکن است این حق انحصاری تولید، توزیع و یا فروش یک اختراع از مالک آن سلب شود.

۸- ثبت اختراع

سند ثبت اختراع حق امتیاز یا اندیشه گواه، گواهی انحصاری است که در قبال اختراع یا ایده ثبت شده به مخترع یا نماینده قانونی او اعطاء می‌شود. انحصار مجموعه‌ای از حقوق منحصر به فردی است که از طرف دولت‌ها برای مدتی معین در عوض تنظیم و افشاء عمومی جزئیات معین از یک روش، جریان، عمل یا ترکیب خاصی از ماهیت (مفهوم) که به‌عنوان اختراع شناخته می‌شود در اختیار شخص خاصی قرار می‌گیرد به طوری که آن مفهوم یک اختراع جدید، مفید یا مورد استفاده صنعت شناخته شود.

حق اختراع^۵ یک حق اختصاصی است به یک اختراع که عبارت است از یک محصول یا فرایند که راه جدیدی را برای انجام کاری فراهم می‌کند و یا یک راه‌حل فنی جدید را برای مشکلی ارائه می‌دهد.

۴- ماده ۱۷: دولت یا شخص مجاز از طرف آن، با رعایت ترتیبات زیر، می‌تواند از اختراع بهره‌برداری نمایند: هـ- درخواست اجازه بهره‌برداری از کمیسیون باید همراه دلیل و سندی باشد که به موجب آن ثابت شود دستگاه دولتی یا شخص مجاز، از مالک اختراع درخواست بهره‌برداری کرده ولی نتوانسته است اجازه بهره‌برداری را با شرایط معقول و ظرف مدت زمان متعارف تحصیل نماید.

حق اختراع محافظت مالک را برای مدت زمان محدودی که عموماً بیست سال است اما براساس قوانین کشورها متفاوت می‌باشد به وجود می‌آورد. این محافظت به این معنا است که اختراع بدون رضایت مالک اختراع قابل تولید یا توزیع و یا فروش تجارتنی نمی‌باشد. حمایت قانونی از اختراعات ثبت شده به صورت حمایت ایجابی (دارنده حق خواهد داشت از خلاقیت و تلاش ذهنی خود بهره ببرد) و حمایت سلبی (سایرین مکلف می‌شوند به حقوق حاصل از آفرینش‌های فکری احترام گذاشته و مانع حق نقص و حق بدون اجازه مالک این حقوق شوند) خواهد بود.

علاوه بر آن در دنیای رقابت و کسب و کار ثبت اختراعات نیز ثبت یک اختراع برای مالک آن مزایایی دارد از جمله: موقعیت قدرتمند در بازار و امتیازهای رقابت؛ سود بیشتر یا بازگشت بیشتر سرمایه از طریق نظام انحصار؛ دسترسی به بازارهای جدید؛ استفاده از مزایای بنیاد نخبگان؛ درآمد مضاعف از محل تفویض اجازه بهره‌برداری و انتقال اختراع؛ ابزاری قدرتمند برای اقدام قانونی علیه تقلیدکنندگان و سوءاستفاده‌کنندگان؛ استفاده از صندوق حمایت از پژوهشگران کشور.

پدیدآورنده یک ایده برای آن که از حمایت قانونی نسبت به اثر خود بهره‌مند شود نیازمند ثبت آن از طریق قانون می‌باشد در غیر این صورت قانون نمی‌تواند جنبه حمایتی خود را برای ایده‌هایی که به ثبت نرسیده‌اند اعمال نماید. پس هر شخصی که ایده‌ای جدید را خلق نماید برای آن که بتواند از حمایت‌های قانونی و دولتی بهره‌مند گردند لازم است مطابق قوانین مربوطه آن را به ثبت برساند. طبق ماده ۱۵ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶ کسانی که اختراعات خود را ثبت و گواهینامه اختراع را دریافت کنند از حقوقی بهره‌مند می‌گردند.

لازم به ذکر است حقوق ناشی از گواهینامه اختراع شامل موارد ذیل نمی‌گردد. بهره‌برداری از کالاهایی که توسط مالک اختراع یا با توافق وی در بازار ایران عرضه می‌شود. استفاده از وسایل موضوع اختراع در هواپیما، وسایل نقلیه زمینی و کشتی‌های سایر کشورها که به طور موقت یا تصادفاً وارد حریم هوایی، مرزهای زمینی یا آب‌های کشور می‌شود. بهره‌برداری‌هایی که فقط به اهداف آزمایشی درباره اختراع ثبت شده انجام می‌شود. بهره‌برداری توسط هر شخصی که با حسن نیت قبل از تقاضای ثبت اختراع یا در مواقعی که حق تقدم تقاضا شده است قبل از تاریخ تقاضای حق تقدم همان اختراع، از اختراع استفاده می‌کرده یا اقدامات جدی مؤثری جهت آماده‌شدن برای استفاده از آن در ایران به عمل می‌آورده است. اختراع حاصل و نمره تلاش فکری و تراوش ذهنی مخترع است که در

قالب یک محصول صنعتی یا فرایند صنعتی متبلور می‌شود.

برای ثبت یک ایده (اختراع) نیاز به اظهارنامه اختراع می‌باشد که جزء اوراق بهادار است که در اداره کل ثبت شرکت‌ها قابل تهیه است. توصیف اختراع. ادعا یا ادعاهای اختراع ماده ۱۱. خلاصه‌ای از توصیف اختراع. نقشه‌ها در صورت وجود نقشه. مدارک نسبت هویت متقاضی (شخص حقیقی یا حقوقی). مخترعی که تمایل به استفاده از انحصاری از اختراع خویش را دارد باید همه ساله با پرداخت حق الثبتی به صندوق ثبت علاقه خود را به ادامه انحصاری بودن اختراع اعلام کند و اگر مبلغ را در موعد مقرر نپردازد از آن پس هر کس می‌تواند از آن استفاده کند که البته برای ضایع نشدن حقی سه ماه برای مخترع مهلت در نظر گرفته شده که درصدد تجدید ثبت آن برآید و یک سه ماه دیگر نیز به‌عنوان آخرین مهلت مقرر گردیده است. اگر در این مدت دو برابر حق الثبت را بپردازد قانون از حق انحصاری او مجدد حمایت می‌نماید در غیر این صورت بعد از گذشت شش ماه اختراع کن لم یکن خواهد بود و تمام اشخاص حق استفاده از آن را خواهد داشت (شفیعی شکیب، ۱۱، ۱۳۸۱).

۹- ابعاد حقوقی و کیفری حمایت از یک ایده

یک ایده قابلیت انتقال و واگذاری به غیر را دارد. یک ایده از دو حق برخوردار است حق انتشار مادی و بهره‌برداری مالی از اثر که این حق قابلیت نقل و انتقال و خرید و فروش به غیر را دارد از طرف مالک ایده و همین‌طور در قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲^۶ ماده یک به این موضوع اشاره نموده که حق مالی ایده برای خالق آن و یا وراث قانونی اوست و مدت استفاده از این حقوق برای وراث از تاریخ مرگ مترجم سی سال است و همچنین در ماده ۲ همان قانون به قصد فروش آثار و یا بهره‌برداری مادی از آن‌ها که بدون اجازه صاحب حق ممنوع می‌باشد اشاره نموده است.

قانون حمایت حقوق مؤلفان و محققان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ در فصل سوم و چهارم این قانون به ترتیب بیانگر حمایت‌های قانون و مجازات نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری است و ضمانت اجراهای

۶- ماده ۱: حق تکثیر یا تجدید چاپ و بهره‌برداری و نشر و پخش هر ترجمه‌ای با مترجم و یا وراث قانونی او است. مدت استفاده از این حقوق که به وراث منتقل می‌شود از تاریخ مرگ مترجم سی سال است. حقوق مذکور در این ماده قابل انتقال به غیر است و انتقال‌گیرنده از نظر استفاده از این حقوق قائم‌مقام انتقال‌دهنده برای استفاده از بقیه مدت از این حق خواهد بود. ذکر نام مترجم در تمام موارد استفاده الزامی است.

قانونی برای حمایت از یک ایده را بیان نموده است. ماده ۲۳^۷ قانون مذکور بیان می‌کند هر کس که قسمتی تا تمام اثر متعلق به دیگری را که مورد حمایت قانون است به نام خود یا به نام خود پدیدآورنده بدون اجازه او و یا عالماً و عامداً به شخص دیگری غیر از پدیدآورنده نشر پخش و یا عرضه کند به حبس تأدیبی از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد. ماده ۲۴ در خصوص ترجمه بیان می‌کند هر کس بدون اجازه ترجمه دیگری را به نام خود یا دیگری چاپ و پخش و نشر نماید به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال محکوم می‌شود. ماده ۲۸ در مورد اشخاص حقوقی مانند شرکت‌ها بیان می‌کند که در صورت تخلف از این قانون علاوه بر تعقیب جز این شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم وی باشد خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران می‌شود و در صورت عدم تکافوی اموال شخص حقوقی ما به تفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود. لازم به ذکر است مطابق ماده ۳۱ قانون جرایم مصرح در این قانون با شکایت شاکی خصوصی شروع و با گذشت وی موقوف می‌شود، یعنی جرائم در این زمینه از نوع جرائم قابل گذشت می‌باشند.

حمایت از حق تألیف (حق مؤلف) در قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند مصوب ۱۳۸۶ وجود دارد. در این قانون برای فعالیت غیرمجاز در زمینه تولید و تکثیر آثار سمعی و بصری ضمانت اجراهای متنوعی از جمله لزوم جبران خسارت زیان دیده، حبس و جزای نقدی در نظر گرفته شده. از جمله جرایم مصرح در این قانون معرفی آثار سمعی و بصری غیرمجاز به جای آثار مجاز، تکثیر بدون مجوز آثار مجاز فعالیت‌های تجاری در زمینه تولید، توزیع، تکثیر و عرضه آثار، نوارها و لوح‌های فشرده صوتی و تصویری بدون مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تکثیر و توزیع عمده آثار سمعی و بصری مستهجن، تهیه و توزیع و تکثیر کنندگان نوارها، دیسک‌ها و لوح‌های فشرده و نمایش‌های مبتذل می‌باشد. مطابق ماده ۱۱ این قانون رسیدگی به جرایم مشروحه موضوع این قانون در صلاحیت دادگاه‌های انقلاب است (آیتی، ۱۳۷۵).

در قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۳۷۹ پرداخته شده است. در این قانون حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای شرح داده می‌شود. مطابق ماده

۷- ماده ۲۳: هر کس تمام یا قسمتی از اثر دیگری را که مورد حمایت این قانون است به نام خود یا به نام پدیدآورنده بدون اجازه او و یا عالماً عامداً به نام شخص دیگری غیر از پدیدآورنده نشر یا پخش یا عرضه کند به حبس تأدیبی از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

یک این قانون حق نشر، عرضه، اجرا و حق بهره‌برداری مادی و معنوی از نرم افزارهای رایانه‌ای متعلق به پدیدآورنده آن است. مطابق ماده ۳^۸ این قانون نام، عنوان و نشان ویژه‌ای که معرف نرم افزار است از حمایت این قانون برخوردار است و هیچ کس نمی‌تواند آن‌ها را برای نرم افزار دیگری از همان نوع یا مانند آن به نحوی که القای شباهت نماید استفاده کند. در ماده ۱۳^۹ قانون به طور کلی ضمانت اجرای نقض حقوق مورد حمایت این قانون علاوه بر جبران خسارت متضرر حبس از نود و یک روز تا شش ماه و جزای نقدی از ده میلیون تا پنجاه میلیون ریال بیان شده لازم به ذکر است. مطابق ماده ۱۵ قانون فوق الذکر جرائم مربوط قابل گذشت هستند.

در قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ و قانون اصلاح قانون مطبوعات مصوب ۱۳۷۹ نیز مواردی در ارتباط با ضمانت اجرای نقض حقوق مؤلف به چشم می‌خورد. در تبصره ۱^{۱۰} ماده ۶ قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴، سرقت ادبی تعریف شده است. مطابق ماده ۶۹۸ قانون مجازات اسلامی (مجازات نشر اکاذیب) و در خارج از قانون مطبوعات مطابق قانون حمایت از حقوق مؤلفان و محققان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ مجازات خواهد داشت. همچنین در ماده ۳۳ قانون اصلاحیه قانون مطبوعات بیان شده هرگاه در انتشار نشریه نام یا علامت نشریه دیگر ولو با تغییرات جزئی تقلید شود به طوری که برای خواننده امکان اشتباه باشد از انتشار آن جلوگیری و مرتکب به حبس تعزیری شصت و یک روز تا سه ماه و جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال محکوم می‌شود. تعقیب جرم و مجازات منوط به شکایت شاکی خصوصی است. در فصل چهارم قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، ماده ۶۱^{۱۱} نیز

۸- ماده ۳: نام، عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف نرم افزار است از حمایت این قانون برخوردار است و هیچ کس نمی‌تواند آن‌ها را برای نرم افزار دیگری از همان نوع یا مانند آن به ترتیبی که القای شبهه کند به کار برد در غیر این صورت به مجازات مقرر در ماده (۱۳) این قانون محکوم خواهد شد.

۹- ماده ۱۳: هر کس حقوق مورد حمایت این قانون را نقض نماید علاوه بر جبران خسارت به حبس از نود و یک روز تا شش ماه و جزای نقدی از ده میلیون تا پنجاه میلیون ریال محکوم می‌گردد.

۱۰- تبصره: سرقت ادبی عبارت است از نسبت دادن عمدی تمام یا بخش قابل توجهی از آثار و نوشته‌های دیگران به خود یا غیر ولو به صورت ترجمه.

۱۱- ماده ۶۱: هر شخصی که با علم و عمد مرتکب عملی شود که طبق مواد (۱۵)، (۲۸) و (۴۰) نقض حقوق به شمار آید یا طبق ماده (۴۷) عمل غیرقانونی تلقی شود، مجرم شناخته شده و علاوه بر جبران خسارت به پرداخت جزای نقدی از ده میلی ریال تا پنجاه میلیون ریال یا حبس تعزیری از نود و یک روز تا شش ماه یا هر دوی آن‌ها محکوم می‌شود. در دعوی مدنی راجع به نقض حقوق مالک اختراع در مواقعی که اختراع، فرایند دستیابی به یک فرآورده باشد، در صورت وجود شرایط زیر، مسؤولیت اثبات

ضمانت اجرایی برای نقض حقوق مالک ایده در نظر گرفته است که طبق آن هر شخصی با علم و عمد مرتکب عملی شود که نقض کننده حقوق ناشی از ثبت علامت، یا نقض حق و حقوق ناشی از نسبت طرح صنعتی و یا این که حقوق ناشی از گواهینامه اختراع مالک ایده را نقض نماید و یا این که طبق ماده ۴۷^{۱۲} قانون فوق الذکر عمل غیرقانونی تلقی شود مجرم می‌شود (آیتی، ۱۳۷۵).

۱۰- شرایط ثبت یک اختراع در ایران و مراحل ثبت بین‌المللی یک ایده

ثبت یک اختراع در داخل کشور به منزله ثبت حقوق آن در سطح بین‌المللی نیست. با این که ایران عضو سازمان جهانی مالکیت معنوی است اما برای ثبت اختراعات در خارج از کشور فرایندی جداگانه از آنچه در داخل کشور طی نموده را باید بگذارند. ثبت اختراعات بین‌المللی به دو صورت انجام می‌گیرد یکی از طریق کنوانسیون پاریس که متقاضی می‌تواند به کشور مورد نظر مراجعه نماید و براساس شرایط و قوانین خاص آن کشور اختراع خود را به ثبت برساند، دیگر آن که از طریق معاهده همکاری ثبت اختراع^{۱۳} که از مهر ماه ۱۳۹۲ ایران رسماً عضو آن شد اختراع خویش را ثبت نماید. به این صورت که در ابتدا اظهار نامه را ارسال و فرم مربوط را به یکی از زبان‌های مشخصه که وجود دارد تکمیل کرده و با پرداخت هزینه مشخص از طریق سایت فضای الکترونیکی اقدام کند (امامی، ۱۳۵۰).

ثبت بین‌المللی اختراع (PCT) یک پیمان بین‌المللی است که زیر نظر سازمان جهانی مالکیت فکری فعالیت می‌کند. براساس این معاهده چنانچه اختراعی در PCT ثبت شد امکان حمایت آن در کلیه کشورهای عضو وجود دارد، به زبان ساده‌تر مخترع تنها با ارائه یک اظهارنامه می‌تواند فرایند ثبت را در کلیه کشورهای عضو براساس همان اظهارنامه و با توجه به حق تقدم اولین افشاء ادامه دهد. با تشکیل پرونده برای تقاضای ثبت بین‌المللی یک اختراع طبق معاهده همکاری ثبت اختراع به طور هم‌زمان در

این که فرآورده از طریق آن فرایند ساخته نشده است، به عهده خواننده دعوی نقض حق خواهد بود. در این صورت دادگاه در صورت ارائه اسناد و مدارک، منافع مشروع خواننده دعوی نقض حق را از جهت عدم افشاء اسرار تولیدی و تجاری وی در نظر خواهد گرفت. ۱- فرآورده جدید باشد. ۲- احتمال قوی وجود داشته باشد که فرآورده با استفاده از فرایند مزبور ساخته شده و مالک حقوق ثبت شده علیرغم تلاش‌های معقول نتوانسته است فرایندی را که واقعاً استفاده شده، تعیین نماید.

۱۲- ماده ۴۷: با رعایت قوانین و مقررات ثبت اجباری نام‌های تجاری، این قبیل نام‌ها حتی بدون ثبت، در برابر عمل خلاف قانون اشخاص ثالث حمایت می‌شوند. هرگونه استفاده از نام تجاری توسط اشخاص ثالث، به صورت نام تجاری یا علامت یا علامت جمعی، یا هرگونه استفاده از آن‌ها که عرفاً باعث فریب عموم شود، غیرقانونی تلقی می‌شود.

بسیاری از کشورها از حمایت برخوردار خواهد بود.

متقاضی که از سیستم PCT استفاده می‌نماید باید برای تقاضای بین‌المللی PCT در اداره دریافت‌کننده، پرونده تشکیل دهد و یک مقام بین‌المللی جست‌وجو را انتخاب نماید که این مقام گزارش و نظریه مکتوبی در خصوص قابلیت ثبت اختراع به فرد ارائه می‌دهد، سپس دفتر بین‌المللی سازمان جهانی مالکیت فکری تقاضانامه را منتشر نموده و تمامی اسناد ضروری را به ادارات ثبت عضو سیستم PCT ارسال می‌نماید.

جست‌وجوی بین‌المللی PCT توسط اداره ثبت اختراعی که به‌عنوان مقام جست‌وجوی بین‌المللی^{۱۴} و طبق شرایط مقرر در معاهده انتخاب شده است انجام می‌شود. گزارش جست‌وجوی بین‌المللی^{۱۵} شامل فهرستی از اسنادی است که دارای دلایلی بر قابلیت ثبت می‌باشد از جمله تازگی، نو بودن و گام ابتکاری، علاوه بر این مقام بین‌المللی جست‌وجو نظریه کتبی در خصوص قابلیت ثبت اختراع و بررسی تحلیلی از اختراع را به متقاضی ارائه می‌دهد (امامی، ۱۳۵۰). گزارش جست‌وجوی بین‌المللی و نظریه کتبی توسط مقام جست‌وجوی بین‌المللی چهار الی پنج ماه از تاریخ ثبت تقاضانامه بین‌المللی به متقاضی داده می‌شود. لازم به ذکر است متقاضی ثبت اختراع که مایل باشد با استفاده از سیستم PCT اختراع خود را در بیش از یک کشور مورد حمایت قرار دهد باید در اداره دریافت‌کننده ذیصلاح برای تقاضانامه بین‌المللی تحت سیستم PCT پرونده تشکیل دهد.

۱۱- قوانین مالکیت فکری در سطح بین‌المللی و داخلی

زمانی که در کشورهای پیشرفته نیاز به حمایت از ایده‌های مبتکرین به‌عنوان یک ضرورت شناخته شده، از سوی دیگر موضوعاتی همچون انحصارگری، تراست نیز شکل گرفتند و در مقابل قوانین مالکیت فکری قد علم نمودند و عده‌ای به مخالفت از مالکیت فکری پرداختند و قوانینی با عنوان قوانین ضد تراست به وجود آمد. قوانینی که طبق آن آمریکا خود را بنیانگذار قوانین رقابتی معرفی کرد و دولت ملی، مسئولیت نظارت و تحت تعقیب قراردادن انحصارات و کارتل‌های تثبیت‌کننده قیمت را به عهده گرفت که پس از این موضوع دادگاه‌ها و نهادهای قانونی، بسیاری از حق اختراع‌ها را نامعتبر تلقی کردند، امری که رشد دیدگاه‌های مخالف نسبت به قوانین مربوط به حق اختراع را نشان می‌داد.

14- International searching authority-ISA

15- International searching report-ISR

اما در قرن بیستم تلاقی کاربرد قوانین ضدتراست و سیستم حق اختراع رقم خورد، مخالفت با انحصارگری تا جنگ جهانی دوم بسیار زیاد بود اما پس از آن سیستم حق اختراع از اتهامات بری شد و در شرایط رکود اقتصادی دهه ۱۹۷۰ زمان غلبه بر قوانین ضدتراست مجدداً مورد توجه قرار گرفت. در ابتدای دهه ۱۹۸۰ جذابیت قوانین ضدتراست رو به کاهش گذاشت و با تأسیس دادگاهی با عنوان Federal Circuit در سال ۱۹۸۲ برای بررسی دعاوی مربوط به حقوق مالکیت و حق اختراع، مجدداً اهمیت قوانین حق مالکیت مورد توجه قرار گرفت و این قوانین مورد بازبینی قرار گرفتند و ساختار اساسی قوانین کنونی مربوط به قوانین حق اختراع در سال ۱۹۵۲ میلادی می‌باشد.

در این راستا سازمان جهانی مالکیت معنوی به تعریف این حقوق پرداخت و حق مالکیت معنوی را به مالکیت صنعتی و حق نسخه‌برداری تقسیم‌بندی کرد. طبق تقسیم‌بندی حق نسخه‌برداری مربوط به آثار ادبی، هنری نظیر تئاتر، نمایشنامه، عکس، فیلم، لوح فشرده و... می‌باشد. در ماده ۲ کنوانسیون مالکیت معنوی را چنین تقسیم‌بندی نموده است. ادبیات و کارهای هنری و علمی؛ اجراهای هنرمندان و حقوق مربوط به ضبط و پخش؛ اختراعات در تمامی زمینه‌ها؛ اکتشافات علمی؛ طرح‌های صنعتی؛ مارک‌ها و نشان‌های تجاری، خدماتی و علائم بازرگانی؛ حفاظت در برابر رقابت مکارانه و تمام حقوق مربوط به فعالیت ذهنی در زمینه‌های صنعتی علمی، ادبی یا هنری. تمامی موارد ذکر شده تحت عنوان مالکیت صنعتی و حق نسخه‌برداری یا کپی رایت تعریف می‌شوند (امانی، ۱۳۸۳). برای روشن‌تر شدن مباحث ذکر شده در این بخش لازم است به تعریف مباحثی همچون کارتل و تراست پردازیم.

تعریف کارتل: شرکت‌هایی هستند که در یک رشته خاص فعالیت می‌کنند و با حفظ استقلال مالی و حقوق خود با یکدیگر متحد می‌شوند و در مورد تقسیم بازار میان خود و حجم تولید و قیمت کالا با یکدیگر به توافق می‌رسند. هدف کارتل‌ها تسلط بر بازار یک کالای خاص از طریق تضعیف یا از بین بردن رقابت در بازار آن کالا توسط ایجاد انحصار است. نمونه بازار کارتل‌ها از سال ۱۹۳۳ در آلمان و کشورهای اروپای غربی است. یک کارتل زمانی موفق است که فقط تعداد کمی در آن سازمان کالایی ضروری تولید کند که جانشین نداشته باشد، در این خصوص به اوپک در دهه ۱۹۷۰ می‌توان اشاره نمود. اما اگر تعداد زیادی عرضه‌کننده وجود داشته باشد مشکل می‌توان در قالب کارتل سازمان‌دهی نمود و همچنین اگر جانشین مناسبی برای کالاهای تولیدی کارتل وجود داشته باشد هر تلاش به منظور افزایش قیمت از طریق کاهش تولید تنها منجر به این می‌شود که مصرف‌کننده از کالاهای جانشین استفاده نماید.

تراست: از اتحاد چند شرکت که کالاهای مشابهی تولید می‌کنند و سهم عمده‌ای از بازار را در اختیار دارند به وجود می‌آیند. تراست سهام شرکت‌هایی که در آن عضو هستند را به صورت امانت نگه می‌دارد اما مالکیت سهام برای خود شرکت‌ها است. لکن برخلاف کارتل شرکت‌ها استقلال مالی، فنی و بازرگانی خود را از دست می‌دهند و تمام امکانات و قدرت محلی آن‌ها در تراست متمرکز می‌شود و حتی تراست‌ها اتحادیه تشکیل می‌دهند و به آن اتحادیه‌ها کنسرسیوم می‌گویند. در این خصوص می‌توان به شرکت جنرال موتور در آمریکا اشاره نمود که از انجام واحدهای خودروسازی و کارخانه‌های ذوب آهن و تهیه فولاد و مؤسسات لاستیک‌سازی بی. اف. گودریچ و جنرال تشکیل شده است و منابع مالی مورد نیاز خود را نیز از بانک‌های وابسته به خود تأمین می‌کنند. با این رویه رقابت در کشورهای سرمایه‌داری تبدیل به انحصار گردید و برای مقابله با آن‌ها قوانین تراست و ضد کارتل وضع گردید که از معروف‌ترین آن‌ها قوانین ضد تراست ترمن در سال ۱۸۹۰ در آمریکا به تصویب رسید.

با توجه به مفاهیم ذکر شده واضح است که بین مباحث مربوط به کارتل و تراست با مالکیت معنوی تفاوت‌های بسیاری وجود دارد و نمی‌توان این دو مبحث را در یک قالب گنجانند، در بحث مالکیت فکری ایده‌ای خلاقانه توسط شخصی خلق می‌شود و آن شخص به واسطه چنین اختراعی یا ابداعی از یک سری حمایت‌های قانونی برخوردار می‌گردد اما در بحث تراست یا کارتل هدف و جریان به دست گرفتن انحصاری بازار یک کالا با روش‌های غیرمنصفانه است (امانی، ۱۳۸۳).

بنابر تعریف سازمان جهانی مالکیت فکری، از مالکیت فکری که آن را به عنوان حقوق قانونی که افراد به واسطه فعالیت‌هایی که در زمینه‌هایی از قبیل صنعتی، علمی، ادبی، هنری و... به دست می‌آورند می‌داند چنین نتیجه می‌گیریم که برخلاف تراست و کارتل‌ها، مالکیت فکری حق انحصاری برای صاحبان اندیشه‌های خلاق که اثری را به وجود می‌آورند می‌دهد که برای حمایت از این اندیشه‌ها و جلوگیری از بی‌نظمی و به تباهی کشیده شدن آن‌ها، همچنین برای حمایت مالی از صاحبان اثر، نیاز به وضع قوانین کاربردی حمایتی است تا آن‌ها بتوانند علاوه بر این که از نظر مالی از کار خود بهره ببرند حتی بر کنترل نسخه‌برداری از آثار خود نیز داشته باشند.

لازم به ذکر است که کشور ایران نیز در این زمینه فعالیت‌های بسیاری داشته، در قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ برای اولین بار از آثار هنری نیز علاوه بر آثار ادبی حمایت شد. در مورد آزادی ترجمه آثار خارجی طبق ماده ۲۲ قانون مذکور حقوق مادی پدیدآورنده

زمانی از حمایت قانونی برخوردار خواهد شد که اثر وی برای نخستین بار در ایران چاپ یا پخش یا اجرا گردد یعنی قبلاً در هیچ کشوری چاپ یا نشر یا پخش و اجرا نشده باشد. همچنین می‌توانیم به قانون ثبت علائم و اختراعات و آئین نامه اصلاحی آن قانون نیز اشاره کنیم و ضمانت اجراهایی که در قانون مجازات اسلامی و قانون تجارت در این زمینه توسط مقنن در نظر گرفته شده است و در نهایت به فعالیت اداره ثبت شرکت‌ها می‌توان اشاره نموده که مرکب از دو اداره است: اداره‌ای که امر ثبت مؤسسات غیرتجارتی داخلی و خارجی را بر عهده دارد. اداره‌ای که مسئولیت ثبت علائم تجارتي و اختراعات اعم از داخلی و خارجی را بر عهده دارد.

نتیجه

تلاش بشر در توسعه علم که منتج به ایجاد آسایش و امید به زندگی و طول عمر می‌شود در طول تاریخ بدون توقف انجام می‌گرفت و میل به آن روز به روز افزوده می‌شود، اما همیشه چرخ علم بر مراد عالمان نمی‌چرخد و ممکن است آفتابی برای آن ایجاد شود و آفت همیشه محصول به دست آمده را مورد هدف قرار داده و آن را از بین می‌برد. صاحت علم از این قاعده مستثناء نبوده و همیشه افرادی بوده و هستند که نتایج و زحمات محققان را به سرقت رفته و از آن به نفع خود بهره‌برداری و کسب ثروت می‌نموده‌اند. سوءاستفاده از اختراعات مخترعین گاهی به ضرر شخص مخترع نیز تمام می‌شود، لذا جامعه بین‌المللی در صدد برآمد با ایجاد ضوابط قانونی و قضایی در مقابل افراد سودجو وارد شده و قوانین بین‌المللی با ضمانت‌های اجرایی ایجاد نماید که می‌توان به قانون کپی رایت و قانون ثبت اختراعات صنعتی اشاره کرد. در کشور ما این قوانین به صورت مدون و کارگشارا وجود ندارند و هرچند وقت اختراعات که نتیجه تلاش شبانه روزی محققین است به یغما می‌رفت. اما وجود قوانین و مقررات همیشه بر وفق مراد کشورها نیست چرا که اعتقاد به گردش آزاد علمی داشته و اختراع را امر ایستای نمی‌دانند، با این حال به نظر می‌رسد ایجاد سازوکار حقوقی در قالب قوانین مدون ملی و بین‌المللی و ایجاد سازوکار ضمانت‌های اجرایی باعث ایجاد انگیزه برای افرادی می‌شود که بنیه علمی آن‌ها در خدمت بشر و هموار نمودن مسیر تکاملی خواهد شد و این امر میسر نخواهد شد مگر با حمایت حقوقی از مخترعین و ایجاد تضامین لازم.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

- آیتی، حمید، ۱۳۷۵، **حقوق آفرینش‌های فکری** با تأکید بر حقوق آفرینش‌های ادبی و هنری، چاپ اول، تهران، انتشارات حقوقدان.
- امامی، نورالدین، ۱۳۵۰، **مالکیت‌های فکری**، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- امانی، تقی، ۱۳۸۳، **مجموعه قوانین و مقررات حقوق مالکیت فکری (ملی و بین‌المللی)**، چاپ اول، تهران، انتشارات بهنامی.
- شفیع‌ی شکیب، مرتضی، ۱۳۸۱، **حمایت از حق مؤلف قوانین ملی و مقررات بین‌المللی**، چاپ اول، تهران، مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران.
- فهیمی، مهدی، ۱۳۷۸، پروانه ثبت اختراع و مراحل ثبت آن، **فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی**، شماره ۳۲.
- نوروزی، علیرضا، ۱۳۸۱، **حقوق مالکیت فکری حق مؤلف و مالکیت صنعتی**، چاپ اول، تهران، انتشارات چاپار.

قوانین

- قانون حمایت حقوق مؤلفان و محققان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸
- قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲
- قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۳۷۹
- قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند مصوب ۱۳۸۶
- قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶

Feasibility of Referring to Adjustment Theory in Iranian Law as a Solution in Contractual Excuse - Roshan Ali Shekari, Sayyed Mostafa Milani

Criminal Protection of the Rights of Future Generations in International Documents - Adel Sarikhani, Mostafa Karami Pour

Analysis of the Right of the People to Control the Government from the Point of View of Ali (PBUH) by Looking at the Constitution of the Islamic Republic of Iran - Ebrahim Musazadeh, Mohammad Salehi

Reflections on the Legislation of Oath (Qassameh) According to the Science of Criminalistics - Mohammad Ali Hajidehabadi, Ruhollah Shamshiri

Rereading Interactions (Some Religious Groups and Actors in the International System) the Field of Terrorism as a Means of Achieving National Interests with an Emphasis on Legal Responsibilities in Islamic Countries - Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Hamidreza Norozian, Arefeh Kordi Nasab, Nafiseh Tosi, Ayda GHasem Zadeh

The Principle of Prohibition of Repatriation of Refugees from the Perspective of Human Rights Documents with Emphasis on Environmental Refugees - Mahnaz Khorsandi, Asgar Jalalian

Dangers of Prioritizing Financial Issues in Legal Professions - Mohammad Setayesh Pur, Maryam Faraji Tark

The Rulings and Effects of Permission in the Legal System of Iran and France - Hasan Najjarha

Comparison of the Actus Reus of the Crime of Computer Fraud with Traditional - Ali Paidarfard, Javad Naderi ooj Boghzi, Ahmadreza Emtehani

Theoretical Foundations of Military Weapons Equipment Control with an Emphasis on Contradictory Stands of UN and WTO on Conventional Military Weapons Trade - Pouria Ebrahimzadeh, Somayeh Rahmanian

Child and Childhood from the Perspective of Philosophy and Literature - Maryam SHA'ban

Validity of Sealed Order in Civil and Criminal Cases - Amir Mohammadi, Mohammadmahdi Heydari, Soheyla Moradi GHaleh

The Status of the Kosovo Specialist Branches in Global Criminal Justice System - Mostafa Fazaeli, Arash Maleki

Criminalization of Informing the Contrary in Iranian Law - Saeed Asadzadeh, Fatemeh Ahadi, Mojtaba Kanjori

The Actions of Foreign Companies Regarding Iraq's Use of Chemical Weapons in Holy Defense from the Perspective of International Responsibility Rights - Mohammad Setayesh Pur, Parnian Shafaei

Sociological and Criminological Review of the Phenomenon of Prostitution in the International System and Iran with Emphasis on the Teachings of Islamic Criminology - Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Asad Akhzari Fard, Ali Mardan Ahmadi

The Police's Interaction with the Crime Prevention Institutions - Mina Momeni, Sayyed Mahdi Ahmadi Musavi

Immigrant Children's Rights in National and International Documents - Reza Khaje Nooredini, Sayede Parisa Mirabi

The Real Competency of Criminal Laws from the Perspective of Islamic Law - Mostafa Karami Pour, Mona Rajabzade Baghi

Exploring the Shift from Physical to Cybercrime at the Onset of the COVID-19 Pandemic with an Approach to Routine Activity Theory - Maryam Kamaei

The Position of British Security Officers in the Detection of Crimes - Zahra Vahabi, Arash Razmi

The Independence of Judges in the Legal System of the Islamic Republic of Iran in the Light of the Teachings of Islam - Mohammad Setayesh Pur, Fatemeh Zahra Aslan

Legal Conditions and Legal and Criminal Dimensions of Intellectual Property in the Legal System of the Islamic Republic of Iran - Somayeh Zilabi, Sadeh Fetili, Ebrahim Moghaddam

Feasibility Study of the Realization of the Idea of Criminalization (Crime of Civil Liability of Managers) from Theory to Practice Based on the Approaches of the Model of Criminal Responsibility Model of the Law of Strategic Action to Cancel of Sanctions

Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Hamidreza Norozian, Nafiseh Dharovieh, Mohammad Rasol Ansari Nia, Neda Haghghi Jurisprudential-Legal Evaluation of the Real Multiplicity in the Hodood, Retaliation and Diat - Ali Mohammadi Jurkoye, Ahmadreza Emtehani, Javad Naderi ooj Boghzi

The Position and Role of the People in the Establishment and Continuation of Ummat and Imamat System In the Light of Martyr Beheshti's Opinions - Mohammad Sadeq Darivand

Mediation, Participatory Justice System, Third Generation Criminal Justice System and the Rights of Parties the Lawsuit - Sadeh Fetili, Mohammad Fetili, Ebrahim Moghaddam